

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3423/2018

Datum rozhodnutí: 29. srpna 2019

Závěr: *Dojde-li v daném konkrétním případě k intenzivnímu excesu z mezí oprávněné a přiměřené kritiky, je i zde nutno dát přednost právu na ochranu osobnosti daného člověka, kterému tím vznikla nemajetková újma, před základním politickým právem na informace a jejich šíření.*

Obsah: Spor byl veden o ochranu osobnosti. Žalobce se domáhal zveřejnění omluvy v denním tisku a dále peněžité satisfakce. Soud prvního stupně žalobě vyhověl, přiznal též moderované zadostiučinění. Shledal, že pokud se autor článku vyjádřil o výdělečných aktivitách žalobce, divadelního a televizního herce, bývalého senátora a ředitele divadla, šlo o kritiku přiměřenou a oprávněnou, založenou na pravdivých skutečnostech, která jako součást svobody projevu a informování veřejnosti nepřekročila meze věcné a konkrétní kritiky. Týkala-li se však kritika zapojení žalobce do aktivit obecně prospěšné společnosti, v níž působí bez nároku na odměnu a s osobní motivací připomenutí holokaustu, který se dotkl také jeho vlastní rodiny, šlo o výroky bulvárního charakteru, jasně naznačující, že zúčastněné osoby pod záminkou společensky prospěšné činnosti se závažným společenským tématem sledují vlastní prospěch. Odvolací soud rozsudek změnil tak, že zamítl žalobu požadující zveřejnění omluvy, navýšil však částku satisfakce. S ohledem na obsah dehonestujícího článku shledal, že se žalobce (z hlediska formulace petitu) domáhá omluvy za něco, co v článku uvedeno nebylo, tudíž postrádá aktivní věcnou žalobní legitimaci. Jinak však zásah do osobnostních práv shledal, což umožnilo navýšení satisfakce. Expresivní nepřímé označení žalobce, který nejen v souvislosti s účastí na zmíněné akci, ale vůbec i s činností obecně prospěšné společnosti nic nepobírá, s hrubě negativní konotací jako osoby známé „čichem na dobrý kšeft“, tedy jako někoho, kdo finančně

vydělává na holokaustu, je urážlivé a zasahující nejen jeho čest, ale také důstojnost. Stejně jako citlivost tématu neznamena, že není možné danou věc kritizovat, tak veřejný zájem na diskusi o tomto tématu současně neznamena, že kritika může být bezbřehá, svévlná a nedůvodně zraňující. Musí být věcnou, podloženou a přiměřenou, přičemž tato kritéria předmětný článek nesplňoval, ačkoli novináři jako profesionálové by si zde měli být vědomi, že se mohou dopustit závažného zásahu do osobnostních práv lidí, o nichž píšou. Dovolání podal žalovaný. Předmětem kritiky užitě v daném článku byla primárně určitá právnická osoba, a nikoli žalobce, přičemž titulky a text je nutné vnímat jako určitou nadsázku, směřující na aktivity společnosti, jež připomínáním holokaustu získává finanční prostředky na svou činnost. Cílem bylo „rozpoutat vážnou debatu o vážném tématu“. Žalobce byl zmíněn jen v souvislosti se svými aktivitami v této společnosti. Jde přitom o osobu veřejně činnou a i expresivnější či lehce provokativní výrazy by s ohledem na svůj kontext měly být ve veřejné debatě chráněny, zejména když byly zveřejněny v rubrice Názory a žalobci byl nabídnut prostor pro reakci. Odvolací soud ve svém rozhodnutí nepoměroval základní právo žalované na svobodu projevu s právem žalobce na ochranu osobnosti. Nejvyšší soud dovolání zamítl. Ke vzniku občanskoprávní povinnosti odčinit nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti člověka musí být splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobilého vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení fyzické či morální integrity člověka, nebo v ohrožení jeho osobnosti v této integritě. Zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým zásahem a dotčením osobnostní sféry člověka. Neoprávněným je zásah do osobnosti člověka, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem. Ochranu poskytuje občanský zákoník proti takovým jednáním, která jsou objektivně způsobilá přivodit újmu na osobnosti subjektu práva zejména tím, že snižují jeho čest u jiných lidí, a ohrožují tak vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti. K porušení práva na čest,

důstojnost, soukromí či vážnost člověka může dojít jak nepravdivými skutkovými tvrzeními difamačního charakteru, tak zveřejněním nepřipustných hodnoticích úsudků o této osobě. Při zkoumání přiměřenosti předmětného zásahu se totiž rozlišují skutková tvrzení a hodnoticí soudy, neboť podmínky kladené na přípustnost každé z těchto kategorií se liší. Skutkové tvrzení se opírá o fakt, objektivně existující realitu, která je zjištělná pomocí dokazování, pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. V zásadě platí, že uveřejnění pravdivé informace nezasahuje do práva na ochranu osobnosti, pokud tento údaj není podán tak, že zkresluje skutečnost, či není natolik intimní, že by jeho zveřejnění odporovalo právu na ochranu soukromí a lidské důstojnosti. Hodnoticí soud naopak vyjadřuje subjektivní názor autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj, a to na základě vlastních, tedy subjektivních kritérií. Pravdivost hodnoticího soudu proto nelze dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tudíž zda primárním cílem není hanobení a zneuctění dané osoby. V posuzovaném případě šlo zjevně o hodnoticí soudy, které autor předmětného článku zaujal především k činnosti obchodní společnosti, v kombinaci se závěry vztaženými též k osobě žalobce. Kritika jako součást svobody projevu a veřejné informovanosti je nepochybně důležitým nástrojem demokracie ve společnosti. Svoboda projevu, včetně práva pronášet kritiku, musí mít v demokratické společnosti své meze, jejichž překročení pravidelně vede k závažným nežádoucím újmám na právu na ochranu osobnosti kritizovaných fyzických osob. K neoprávněnému zásahu do osobnosti člověka nedojde výkonem práva kritiky ovšem jedině v případě, že jde o kritiku právem přípustnou, resp. kritiku oprávněnou. Ta předpokládá, že při ní nejsou překročeny meze věcné a konkrétní kritiky, a současně to, že je taková kritika přiměřená i co do obsahu, formy i místa, tj. že nevybočuje z mezí nutných k dosažení sledovaného cíle. O věcnou kritiku nejde především tam, kde kritika vychází z nepravdivých podkladů a z nich dovozuje vlastní hodnoticí úsudky. V takových případech, pokud je utvořený hodnoticí úsudek znevažující, není možné již z tohoto důvodu považovat kritiku za přípustnou. Obdobně jsou-li v kritice k popisu určitých jevů a osob použity výrazy, jejichž míra expresivity je ve značném nepoměru

k cíli kritiky, resp. je-li obsah kritiky zcela neadekvátní posuzovanému jednání kritizovaného, přičemž z ní vyplývá úmysl kritizovanou osobu znevažit či urazit, jde o kritiku nepřiměřenou, která je způsobilá zasáhnout do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vybočí-li tedy kritika z takto označených mezí, jedná se o exces, který představuje neoprávněný zásah do osobnosti člověka, se všemi s tím spojenými následky občansko-právní odpovědnosti osoby, která se takového zásahu dopustila. Jestliže kritika v konkrétním případě postrádá právní přípustnost, není namístě upřednostňovat právo na kritiku před právem na ochranu osobnosti člověka. Uvedené přirozeně platí i v případě, kdy je nutno respektovat určitá specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikačních odborných), který v určitých případech musí – především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem – přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkreslení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob. Na tisku či informačních médiích obecně spočívá úkol šířit informace a myšlenky týkající se oblastí veřejného zájmu a současně upozorňovat na případné negativní jevy ohrožující chod společnosti – kritické zhodnocení určité skutečnosti může být podnětem pro adekvátní nápravu ze strany příslušných orgánů nebo vyvolat určité vzepětí veřejnosti vyjadřující nespokojenost s momentálním stavem, které může vést k rychlejšímu odstranění negativ. Otevřenost odlišným názorům a kritickým pohledům skýtá obohacení společnosti, dostatek informací může napomáhat k bourání názorových stereotypů a podporovat zvýšení tolerance. Svoboda projevu, vyjevující se mimo jiné na komentářových stránkách periodického tisku, ovšem není bezbřehá.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 30 Cdo 1174/2007.

Relevantní ustanovení: § 81, § 2951 a § 2956 občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 3378/2018

Datum rozhodnutí: 26. června 2019

Závěr: Ústavní soud České republiky není soudem, na který by dopadla povinnost položit

předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie dle čl. 267 alínea 3 Smlouvy o fungování Evropské unie; rozhodnutí Ústavního soudu tak nelze přezkoumávat z hlediska torzeného porušení práva Evropské unie. Ústavní soud tedy neměl v posuzovaném řízení povinnost předložit Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, a proto není důvodů k revizi nálezné judikatury Ústavního soudu o nepřípustnosti přezkoumávání jím vydaných rozhodnutí ze strany obecných soudů, a to ani ve věcech, v nichž bylo či mělo být aplikováno právo Evropské unie. Uvedené právní posouzení na vnitrostátní úrovni ve výsledku nezabavuje poškozené práva na náhradu škody (újmy) způsobené porušením práva Evropské unie, své nároky však nemohou odvozovat od rozhodnutí Ústavního soudu o podané ústavní stížnosti.

Obsah: Spor byl veden o náhradu škody, kterou měla Česká republika způsobit žalobci tím, že Ústavní soud v rámci řízení o ústavní stížnosti nepoložil Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku týkající se výkladu a aplikace konkrétních evropských směrnic. Ústavní soud nepředložil předběžné otázky Soudnímu dvoru údajně nezdůvodnil. Soud prvního stupně žalobu zamítl. Zjistil, že Ústavní soud odmítl v konkrétní věci žalobcovu ústavní stížnost, a to mj. se zdůvodněním, že směrnice EU žalobcem označené nemají pro věc žádný význam. Podle soudu by bylo možno o odpovědnosti státu za škodu způsobenou rozhodnutím Ústavního soudu uvažovat jen tehdy, pokud by ve věci následně (kladně) rozhodoval Evropský soud pro lidská práva jako jediný orgán s pravomocí přezkoumávat rozhodnutí Ústavního soudu. Ústavní soud se navíc návrhem žalobce na předložení předběžné otázky v rámci posuzovaného řízení podrobně zabýval a vysvětlil, že žalobcem navrhované otázky se nevztahují na projednávanou věc. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Proti rozsudku podal žalobce dovolání s tvrzením, že dosud nebylo Nejvyšším soudem rozhodnuto o tom, zda nárok na náhradu škody způsobené dle jeho tvrzení postupem Ústavního soudu spočívajícím v nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru je podmíněn předchozím podáním stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva. Dle judikatury SDEU jednotlivci musejí mít možnost domoci se před vnitrostátním soudem náhrady škody způsobené porušením práva Společenství. Oddělenost práva na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. a odpovědnosti nastupující v důsledku porušení komunitárního práva nejsou totiž totožné. Závěr odvolacího soudu, podle něhož se žalobce může domáhat náhrady škody až poté, co by

Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení jeho práv, nepovažuje žalobce za správný, neboť tak by v některých případech mohlo dojít k vyloučení odpovědnosti České republiky, zejména tehdy, bylo-li by porušeno jiné žalobcovu právo než to, které je předmětem ochrany podle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nejvyšší soud dovolání připustil k posouzení otázky, zda mohou obecné soudy přezkoumávat věcnou správnost vykonatelného rozhodnutí Ústavního soudu v případě, že je v řízení uplatněn nárok na náhradu škody (újmy), k níž mělo dojít porušením práva Společenství usnesením Ústavního soudu, ačkoliv takové rozhodnutí nebylo zrušeno a ani jinak nebylo ve vztahu k němu deklarováno porušení žalobcových práv. Dovolání však zamítl. Co se týče předpokladů vzniku odpovědnosti státu za škodu způsobenou porušením unijního práva, systém odpovědnosti za porušení unijního práva je systémem autonomním, postaveným na odlišných podmínkách, než jaké předpokládá zákon č. 82/1998 Sb. Členský stát tak nese odpovědnost za škodu způsobenou porušením evropského práva, byť tuto problematiku právní řád České republiky výslovně neupravuje. Jsou-li současně naplněny judikaturou SDEU dovozované podmínky (porušení unijního právního předpisu přiznávajícího práva jednotlivci, dostatečná závažnost tohoto porušení a příčinná souvislost mezi porušením právního předpisu a škodou), může jednotlivci vzniknout právo na náhradu škody. Závěr odvolacího soudu, podle něhož bylo podmínkou vzniku tvrzeného nároku žalobce na náhradu škody (újmy) tvrzeně způsobené porušením práva Společenství předchozí konstataování porušení práva ze strany Ústavního soudu jiným orgánem (podle odvolacího soudu ESLP), nemůže být závěrem správným. Navíc svědčí o určitém nepochopení funkce ESLP, který vůbec není orgánem Společenství a jeho činnost nemá svůj původ v právu Společenství. Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku je mezinárodní soudní orgán, který může přijímat stížnosti od osob namítajících porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. ESLP není vůbec soudem, který by ve své rozhodovací činnosti mohl aplikovat normy Společenství. Nesprávný závěr odvolacího soudu o nezbytnosti podat v případě namítaného porušení práva Společenství proti rozhodnutí Ústavního soudu stížnost k ESLP byl však zjevně závěrem toliko podpurným, uvedeným jako tzv. *obiter dictum*. Za

nosnou argumentaci je třeba naopak považovat úvahu odvolacího soudu, podle níž obecným soudům v zásadě nepřísluší přezkoumávat vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu. I tu ovšem žalobce v dovolání účinně zpochybňuje, když výslovně namítá, že rozhodnutí o jím uplatněném nároku na náhradu škody (újmy) nebylo podmíněno zrušením rozhodnutí Ústavního soudu nebo deklarovaním zásahu do práv žalobce ze strany jiného orgánu (např. ESLP). Soud, jehož rozhodnutí může založit odpovědnost státu za porušení práva Společenství, je pouze soud rozhodující v posledním stupni, což je dáno jednak tím, že pouze takový soud má povinnost položit předběžnou otázku k výkladu práva Společenství SDEU, a jednak tím, že primárně se má účastník domáhat ochrany svých dotčených práv v řízení, v němž je o jeho dotčených právech rozhodováno, a to případně i s využitím řádných a mimořádných opravných prostředků, jsou-li přípustné. Ústavní soud podle přesvědčení Nejvyššího soudu není soudem, který by měl povinnost v řízení o individuálních ústavních stížnostech, v nichž navíc rozhoduje až poté, co se již věcí předtím zabývaly obecné soudy, předběžnou otázku SDEU předložit. Není pochybností o tom, že ve vztahu k rozhodnutím soudů České republiky, proti nimž je přípustné dovolání (kasační stížnost), je soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky, buď Nejvyšší soud, nebo v případě správního soudnictví, Nejvyšší správní soud. Proto je s ohledem na jednoznačné znění čl. 267 alinea 3 SFEU vyloučeno, aby tímto soudem byl současně i Ústavní soud. Právo Společenství zřetelně vychází z předpokladu, že v tom kterém konkrétním řízení bude povinnost k předložení předběžné otázky zatěžovat způsobem vymezeným vnitrostátní právní úpravou vždy jen jediný soudní orgán.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 30 Cdo 443/2013; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3556/2007; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016.

Relevantní ustanovení: čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, § 8 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4210/2018

Datum rozhodnutí: 27. června 2019

Závěr: *Zvolášť závažné ublížení na zdraví ve smyslu § 2959 o. z. představuje zpravidla ta nejtěžší zdravotní poškození, zejména kómatické stavy, závažná poškození mozku či ochrnutí výrazného rozsahu, tj. následky srovnatelné s usmrcením osoby blízké, kdy duševní útrapy sekundárních obětí dosahují určité vyšší intenzity. Může jít též o případy velmi těžkých zranění, která budou primární oběť po delší dobu ohrožovat na životě nebo po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. Při posouzení nelze bez dalšího přebírat hlediska trestního práva založená primárně na délce léčení.*

Obsah: Spor byl veden o zadostiučinění, na které měl vzniknout nárok v důsledku následků dopravní nehody. Žalobu podávali rodiče poškozené a jejím základem byl nárok na náhradu reflexní újmy ve smyslu § 2959 občanského zákoníku. Po skutkové stránce bylo zjištěno, že dcera žalobců jako spolucestující ve vozidle řízeném matkou žalobce, která byla pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla pojištěna u žalované, utrpěla při dopravní nehodě roztržení pravé poloviny bránice s výhřezem pravého laloku jaterního do dutiny hrudní, oboustranné pohmoždění plic, zlomeninu těla druhého bederního obratle, pohmoždění stěny hrudníku a břišní stěny, pohmoždění čelní krajiny vpravo s podkožním krevním výronem, ořes mozku a poškození okohybných svalů či nervů. Pro tato zranění byla hospitalizována na dobu cca šesti týdnů. Je sledována na pediatrické klinice, neurologické ambulanci, oční ambulanci a spondylochirurgii, projevuje se u ní úzkostně depresivní reakce po závažné autonehodě a rozvíjí se separačně úzkostná problematika. Oba nižší soudy dospěly k závěru, že v daném případě nedošlo k natolik závažné újmě, aby přiznání satisfakce bylo důvodné. Nárok na náhradu reflexní újmy je vyhrazen toliko pro kvalifikované případy z hlediska doby a intenzity trvání újmy, tj. pro případy, kdy primární oběť utrpí tak závažné zdravotní poškození, že bude prakticky trvale vyřazena z činnosti běžného života či většiny sfér společenského uplatnění. Takové následky dcera žalobců nemá, je zapojena do běžného života s relativně mírnými omezeními. Dovolání podali žalobci. Nejvyšší soud jej

shledal přípustným k posouzení otázky, co lze rozumět zvlášť závažným ublížením na zdraví podle § 2959 občanského zákoníku jako podmínkou pro odškodnění sekundárních obětí. Dcera žalobců upadla po dopravní nehodě do bezvědomí, které trvalo téměř tři týdny, prakticky šest měsíců musela být upoutána na lůžku bez možnosti pohybu. Těžká vnitřní zranění ji ohrožovala na životě a spolu s mimořádně dlouhou dobou léčení nutno kvalifikovat tento stav jako zvlášť závažné ublížení na zdraví. Žalobci museli několik týdnů čelit nejistotě o zdravotním stavu dcery, který mohl vést i k její smrti, po propuštění z nemocnice jí museli poskytovat časově náročnou péči, byli vyřazení ze společenského kontaktu, nemohli se věnovat svým zájmům a v případě žalobkyně ani výdělečné aktivitě. Žalovaná namítala, že zvlášť závažným ublížením se mohou rozumět pouze případy srovnatelné s úmrtím osoby blízké. Nejvyšší soud dovolání zamítl. Při vymezení pojmu „zvlášť závažné ublížení na zdraví“ nutno vycházet zejména ze závažnosti následků primární oběti. Půjde zpravidla o ta nejtěžší zdravotní poškození, zejména o kómatické stavy, závažná poškození mozku či o ochrnutí výrazného rozsahu, tj. o následky srovnatelné s usmrcením osoby blízké, kdy duševní útrapy sekundárních obětí dosahují určité vyšší intenzity. Jedná se o duševní útrapy (smutek, pocity zoufalství a beznaděje, strach) spojené s vědomím, že tato osoba byla trvale vyřazena z většiny sfér společenského uplatnění a změnila se v osobu trpící výjimečně nepříznivým zdravotním stavem. Lze též odkázat na principy evropského deliktního práva (PETL), představující nejvýznamnější dokument právní unifikace této oblasti, jejichž článek 10:301 hovoří o nároku osob majících blízký vztah k poškozenému, který utrpěl smrtelnou nebo velmi vážnou nesmrtelnou újmu. Z dikce uvedeného článku lze učinit závěr, že nesmrtelná újma musí být svou závažností srovnatelná s usmrcením blízké osoby. Kromě případů s nejzávažnějšími následky může jít i o případy velmi těžkých zranění, která budou primární obětí po delší dobu ohrožovat na životě nebo ji po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry blízkých osob, a jejich duševní útrapy tak budou do té míry intenzivní, že musejí být odškodněny i přesto, že následky zranění nebudou nejtěžší. Za zvlášť závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.) nelze bez dalšího považovat každou vážnou poruchu zdraví trvající nejméně šest týdnů [§ 122

odst. 2 písm. i) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník]. Takový přechodný stav poruchy zdraví však nelze označit jako zvlášť závažné ublížení na zdraví, které by bylo způsobilé vyvolat duševní útrapy osob blízkých poškozenému v intenzitě odčinitelné peněžitou náhradou podle výše citovaného ustanovení. Byla-li dcera žalobců hospitalizována následkem dopravní nehody po dobu jednoho měsíce, poté propuštěna do domácího léčení a následně hospitalizována ještě dalších 14 dní a nejsou-li následky jejího zranění natolik vážné, aby jí vyřazovaly z většiny sfér společenského uplatnění, naopak je s relativně mírnými omezeními zapojena do běžného života, nejedná se o zvlášť závažné ublížení na zdraví ve smyslu uvedeného ustanovení. Duševní útrapy sekundárních obětí, jestliže u primární oběti dojde k přechodnému stavu poruchy zdraví, kterou nelze podřadit pod § 2959 o. z., by bylo možno odčinit podle § 2971 o. z. za splnění stanovených podmínek, tj. odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, pociťuje-li poškozená osoba nemajetkovou újmu důvodně jako osobní neštěstí. V projednávané věci však žádné zvláštní okolnosti na straně škůdce tvrzeny nebyly.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. 30 Cdo 535/2007.

Relevantní ustanovení: § 2959 občanského zákoníku.

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 2012/18

Datum rozhodnutí: 3. září 2019

Závěr: *Oběti újmy na zdraví způsobené nedbalostně jiným jednotlivcem nevykonávajícím přitom veřejnou moc za okolností, které lze označit za ojedinělou, nahodilou nešťastnou náhodu, nevzniká právo na účinné vyšetřování ani ve smyslu čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či čl. 3 Úmluvy, ani čl. 6 odst. 2 Listiny základních práv a svobod či čl. 7 odst. 1, 2 Listiny.*

Obsah: Východiskem řízení před Ústavním soudem bylo trestní stíhání vedené pro

těžkou újmu na zdraví z nedbalosti, ke které došlo tak, že obžalovaní ponechali bez dozoru svého psa, který unikl z otevřené zahrady a způsobil zranění okolo jdoucí osobě. Trestní stíhání však bylo zastaveno rozhodnutím prvostupňového soudu, který věc postoupil příslušnému úřadu pro podezření ze spáchání přestupku. Stížnost státního zástupce odvolací soud zamítl s tím, že způsobená zranění nedosahují potřebné intenzity. Ústavní stížnost podala poškozená, která namítala, že bylo porušeno tzv. právo na účinné vyšetřování. Tvrdila, že trestní stíhání vedené v její věci bylo vedeno absolutně neefektivně a ne-transparentně. Nálezací soud znemožnil správné zjištění skutkového stavu a oba soudy vycházely z ústavně nekonformního výkladu trestního zákoníku. Konkrétně pak stěžovatelka vytýkala nižším soudům odchýlení se od dosavadní judikatury Nejvyššího soudu, nesprávný výklad pojmu „těžká újma na zdraví“, nezohlednění psychických následků u stěžovatelky, faktické přenesení rozhodování na soudního znalce, nezohlednění dalších hrozících následků a nerespektování zásady zohlednění zájmů poškozeného. Jednotlivé námítky podrobně rozvedla. Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost není důvodná. Podle judikatury Ústavního soudu právo na účinné vyšetřování nenáleží každému poškozenému a v zásadě mu odpovídá toliko povinnost orgánů činných v trestním řízení vynaložit kvalifikované úsilí na objasnění podezření ze spáchání trestného činu, nikoliv povinnost konkrétní osobu stíhat či odsoudit a potrestat dle představ poškozeného. Bylo proto nutné posoudit, zda stěžovatelce v této věci vůbec právo na účinné vyšetřování náleželo, a pokud ano, zda v její věci orgány činné v trestním řízení účinné vyšetřování provedly. Právo na účinné vyšetřování vychází především z judikatury ESLP, která právo na účinné vyšetřování v souvislosti se zásahem do fyzické integrity jednotlivce odvozuje od práva na život, zaručeného čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, či od práva nebýt mučen a podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání, zaručeného čl. 3 Úmluvy. Právo na účinné

vyšetřování nenáleží poškozenému v trestním řízení o jakémkoliv trestném činu, ale toliko o těch nejzávažnějších, které jsou svými dopady srovnatelné se zásahem do práva na život. Naopak u přečinů je zakročení Ústavním soudem možné jen výjimečně ve zcela extrémních případech flagrantních pochybení s mimořádně intenzivními přetrvávajícími následky pro poškozeného. Aby vůbec právo na účinné vyšetřování oběti podle čl. 3 Úmluvy v souvislosti se zásahem do fyzické integrity vzniklo, vyžaduje se určitá minimální intenzita, která je však relativní, tedy závisí na posouzení všech okolností individuálního případu, jimiž jsou zejména délka zásahu, jeho fyzické a psychické následky, v některých případech i pohlaví, věk či zdravotní stav oběti. Samotná intenzita zranění však nemůže hrát rozhodující úlohu, je též důležité, kdo byl původcem zranění, a to zejména tehdy, je-li původcem představitel veřejné moci (typicky ozbrojené složky). Dalším důvodem svědčícím ve prospěch práva na účinné vyšetřování může být četnost útoků, věk oběti apod. Naopak proti tomuto právu svědčí případy nedbalostní újmy, pokud ovšem není ohrožen přímo život poškozeného. Z těchto obecných východisek pak Ústavní soud dovodil, že právo na účinné vyšetřování stěžovatelce nesvědčí. Jednotlivá kritéria bylo nutno vztáhnout k právům chráněným Úmluvou, tj. jednak k ochraně zdraví, jednak k ochraně života. Ani v jednom aspektu ohrožení těchto práv neshledal. Ke splnění kritéria reálnosti a bezprostřednosti rizika úmrtí v důsledku zásahu do fyzické integrity předmětný skutek nedostačoval.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3436/14 ze dne 19. 1. 2016, rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 10. 2016 ve věci *Muršič proti Chorvatsku*, stížnost č. 7334/13.

Relevantní ustanovení: čl. 2 a 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 6 odst. 2 a čl. 7 odst. 1, 2 Listiny základních práv a svobod.

Připravil: Jan Tryzna